

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum voluntas sit altior potentia quam intellectus, vel econuerso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

medio, vel sine medio. Et quando quidem diffe-
rentia essentiales obiectorum, in quantum obiecta
sunt, sumuntur, ut diuidentes per se aliquod specia-
le obiectum animae, ex hoc diversificatur potestia: sed
non genera potentiarum, sicut sensibile nominat
non obiectum animae simpliciter, sed quoddam obie-
ctum id predictis differentiis per se diuiditur. Vnde
visus & auditus & tactus sunt diversae potestiae spe-
cialia, sed idem genus potentiarum animae pertinen-
tes. I. ad sensum. Sed quando differentiae accepte di-
vidunt ipsum obiectum, ceterum acceptum; tunc ex
tali differentia minores sunt diversa genera poten-
tarum. dicitur autem aliquid: sicut obiectum animae
secundum quod haber aliquam habitudinem ad ani-
mam. ubi ergo inuenimus diversas rationes habitu-
dinis ad animam, ibi inuenimus per se differentiam
in obiecto animae de non strantem diuersum genus
potentiarum animae. Res autem ad animam inuenitur
duplicem habitudinem habere. Vnā, secundū quod
ipsa res est in anima per modum animae, & non per
modum sui. Aliam, secundū quod anima compa-
ratur ad rem in suo esse existentem. Et sic obiectum
animae est aliquid dupliciter, uno modo in quantum
natum est esse in anima non secundum esse propriū,
sed secundum modum animae, i.e. spiritualiter. & hac
est ratio cognoscibilis in quantum est cognoscibi-
le. Alio modo est aliquid obiectum animae secundū
quod ad ipsam animam inclinat, & ordinatur secun-
dum modum ipsius rei in seipso existens, & hec
est ratio appetibiliis in quantum est appetibile. Vnde
cognoscituum & appetituum constituant diuersa
genera potentiarum, vnde cum intellectus sub co-
gnoscituo comprehendatur, oportet voluntatem
& intellectum esse potentias generis diuersarum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod disfunctio poten-
tiarum non ostenditur ex obiectis secundum rem
consideratis, sed secundū rationē, quia ipsae rationes
obiectorum specificant ipsas operationes poten-
tarum. Et ideo vbi est diuersa ratio obiecti, ibi in-
uenimus diuersam potentiam, quamvis sit eadem res
qua subest virtus; tamen, sicut est de bono & vero. Et
Dhoc patet in rebus materialibus. Nam aer patitur
ab igne in quantum est calidus, secundum quod est
in potentia aer calidus: in quantum vero ignis est lu-
cidus, patitur ab eo secundum quod ipse est diapha-
nus. Nec est eadem potentia in aere secundū quam
dicunt diaphana & potentia calidus, quamvis idem
ignis sit qui in vtramque potentiam agat.

AD SECUNDUM dicendi, qđ potentia dupliciter
potest considerari, vel in ordine ad obiectum, vel in ordi-
nione ad essentia animae in qua radicatur. Si ergo vo-
luntas consideretur in ordine ad obiectum, sic ad
alud genus aīa prius quā intellectus, & sic voluntas
cōtrā rōnem & intellectum distinguitur, ut diūcum
est. Si vero voluntas cōsideretur secundū id in quo
radicatur sic, cum voluntas non habeat organum
corporale, sicut nec intellectus, voluntas & intellectus
ad eandem partem animae reducentur. Et sic
qñq; intellectus, vel ratio sumitur prout includit in
le virumque, & sic dī quod voluntas est in ratione.
Et secundum hoc rationale includens intellectum
& voluntatem diuiditur contra irascibile & con-
cupibile. Vnde patet solutio ad tertium.

AND QUARTVM dicendum, qđ obiectū intellectus pra-
dicti non est bonum: sed verum relatum ad opus.

AND QUINTVM dicendum, qđ velle, & cognoscere nō
sunt actus vniuersitatis, & ideo non possunt perti-
cipere.

Anne ad unam potentiam, sicut cognoscere dulce
& album, unde non est simile. Hoc autem, os unitus
ibz animorū articulū vñs XI. Codicis
sunt. **V**erum voluntas sit altior potentia quam intelle-
ctus, vel econtra.

VNDECIMO queritur, vtrum voluntas sit al-
tior potentia quam intellectus, vel econtra.
Et videtur quod intellectus sit nobilior & altior.
Nobilitas enim anima cōsilit in hoc, quod est ad
imaginem Dei: sed anima est ad imaginem secun-
dum rationem vel intelligentiam. Vnde Aug. dicit
in 3. super Gen. ad literam. Intelligentia in eo facta
hominem ad imaginē Dei, quo irrationalibus ani-
mantribus antecellit: id autem est ipsa ratio vel mēs
vel intelligentia, vel si quo alio vocabulo commo-
dus appellatur. ergo excellētissima potestia animae
est intellectus. Sed dicendum, quod sicut imago est
in intellectu, ita etiam in voluntate, cum imago se-
cundum August. in lib. de Trinit. attendatur secun-
dum memoriam intelligentiam & voluntatem.

Propter. Sed contra. Ex quo nobilitas anima penes ima-
ginem attenditur, oportet quod illud sit excellē-
tius animae, vbi magis p̄p̄t inuenitur ratio imagi-
nis: sed si imago sit in voluntate, & in intellectu, ma-
gis proprie est in intellectu quam in voluntate, unde
Magister in 2. Sent. dist. 16. dicit imaginem esse
in cognitione veritatis, similitudinem in dilectione
boni, ergo oportet quod adhuc intellectus nobilior
sit quam voluntas.

Propter. Cum de potentiis iudicemus ex actibus,
oportet ipsam potentiam esse nobiliorē, cuius
actus est nobilior: sed intelligere est nobilior quam
velle. ergo intellectus est nobilior quam voluntas.
probatio medię cū actus specifetur ex terminis,
oportet illum actum esse nobiliorē, cuius est termi-
nus nobilior: sed intellectus actus est fin motu
ad animam, actus autem voluntatis secundū motu
ab anima ad res. ergo cum anima sit nobilior rebus
exterioribus, intelligere erit nobilior quam velle.

Propter. In omnibus ordinatis, quanto aliqd magis
distat ab infimo, tanto est altius: ied infimū in poten-
tijs animae est sensus, voluntas autē magis appropi-
quat sensui quam intellectus. nam voluntas cū sensu
potentij cōmunicat in conditione obiecti,
sicut n. lensus particularium est, ita voluntas: voluntas
enim particularē sanitatem in hoc vniuersali
quod est sanitas: intellectus autem est vniuersali.
ergo intellectus est altior potentia quam voluntas.

Propter. Regens est nobilis recto: sed intellectus
regit voluntatem. ergo est nobilior voluntate.

Propter. Illud a quo est aliquid, habet aūtoritatē
super ipsum & maioriātatem, si sit diuersum in effe-
ctu: sed intelligētia est a memoria, sicut filius a patre,
voluntas a memoria & intelligētia, sicut Spiritus san-
ctus a patre & filio. ergo intelligentia hēt aūtorita-
tē respectu voluntatis, & est maior & potentior ea.

Propter. Quanto aliquis actus est simplicior & im-
materialior, tanto est nobilior: fed actus intellectus
est simplicior quam voluntatis, & immaterialior, qm̄
intellectus abstrahit a materia, non autē voluntas.
ergo actus intellectus est nobilior quam voluntatis.

Propter. Intellectus in anima comparatur splen-
dro in rebus materialibus: voluntas tunc affectus calo-
ri, vt patet ex dictis Sanctorum: sed splendor est no-
bilior calore, cum sit qualitas nobilioris corporis.

ergo intellectus est nobilior voluntate.

Propter. Illud quod est propriū hominis, inquantū

est

QVÆST. XXII DE VOLVNTATE, ART. XI.

**10. Ethic. c. v.
a medio tom. 5.**
est homo secundum Philosophum in Ethicis, est nobilis eo, quod est commune homini & alijs animalibus: sed intelligere est proprium hominis, vel alijs animalibus conuenit, vnde Philosophus dicit in 3. Eth. quod voluntario participant pueri & bruta. ergo intellectus est nobilior voluntate.

¶ 10 Præt. Quæcumq; est propinquius fini, tāto est nobilis, cū ex fine sit rō bonitatis in his q; sunt ad finem: sed intellectus vñ esse propinquior fini quam voluntas, prius enim homo attingit finem cognoscendo ipsum, quam per voluntatem appetendo ipsum. ergo intellectus est nobilior, quam voluntas.

¶ 11 Præt. Secundum Greg. in 6. Mora. contemplativa vita est maioris meriti, quam activa: sed contemplativa pertinet ad intellectum, actua vero ad voluntatem. ergo intellectus est nobilior quam voluntas.

¶ 12 Præt. Philosophus dicit in 10. Eth. quod intellectus est optimum eorum, que in nobis sunt. ergo nobilior voluntate.

Sed contra. perfectioris potentia, perfectior est habitus: sed habitus, quo perficitur voluntas, scilicet, charitas est nobilior fide, & scientia, quibus perficitur intellectus, ut pater per Apost. 1. Cor. 13. ergo voluntas est nobilior intellectu.

¶ 13 Præt. Illud quod est liberum sui, est nobilis eo quod non est liberum: sed intellectus non est liber sui cum possit cogi, voluntas autem est libera, cū coginō possit. ergo voluntas est nobilior intellectu.

¶ 14 Præt. Ordo potentiarum est secundum ordinē obiectorum: sed bonum quod est obiectum voluntatis, est nobilis uero, quod est obiectum intellectus. ergo & voluntas nobilior est intellectu.

¶ 15 Præt. Secundum Dion. in s. c. de diuinis nominibus, quanto aliqua diuinarum participationum est communior, tanto est nobilior: sed voluntas est intellectu communior, quia quedam participant voluntatem, quæ non participat intellectum, ut supra dictum est. ergo voluntas est intellectu nobilior.

¶ 16 Præt. Quanto aliquid est Deo propinquius tanto est nobilis: sed voluntas magis appropinquat Deo quam intellectus, quia sicut dicit Hugo de S. Victore super 7. c. Cælestis Hierarchia, ibi dilectio intrat, ubi cognitionis foris est, plus enim Deum diligimus quam ipsum possumus cognoscere. ergo voluntas est nobilior, quam intellectus.

RESPON. Dicendum, q; aliquid pō altero eminentius dici & simpliciter, & fm quid. Ad hoc autem, quod ostendatur aliquid esse altero simpliciter melius, oportet quod eorum comparatio attendatur penes eorum essentia, & non penes accidentia, ga per hoc attendetur unum alteri eminere fm quid. Sicut homo si comparetur leoni, quārum ad differentias essentiales invenitur leone simpliciter nobilior, in quantum homo est rōnale aīal, leo uero irrationale: leo uero est homine excellentior, si cōparetur fm fortitudinem corporalē. Hoc autem est esse nobilis fm quid, vt ergo consideretur quæ carum potētiarum sit potior simpliciter, voluntas an intellectus, hoc ex per se eorum differentijs considerandum est, perfectio autem & dignitas intellectus in hoc consistit, quod species rei intellectu in ipso consistit intellectu, cum fm hoc intelligat actu, in quo eius dignitas tota consideratur: nobilitas autem voluntatis & actus eius consistit ex hoc, quod aīa ordinatur ad rem aliquam nobilem fm esse, quod res illa haber in seipso. Perfectius autem est, simpliciter & absolute loquendo, habere in se nobilitatē alter-

reins rei, quā a rem nobilem comparari extra se cōfidentem, vnde voluntas & intellectus, si absolute cōderentur nō comparando adhanc, vel illam rō, quæ ordinem inserviuntur habere, qd intellectus eminitor est simpliciter voluntate. Sed contingit multo eminentius esse cōparari ad rem aliquam nobilem per aliquē modum, quam eius nobilitatem in se. So hīc, qn videlicet illius rei nobilitas hī multo inferiori modo, quam eam habeat res illa in seipso. Ita res nobilitas illius rei insie aliis rei, vel eis nobiliter, vel nobilis quā in re cuius est, tunc ab his omnib; dubitatione nobilis erit, quod in le nobilitate re alterius habebit, quā qd ad ipsam rem nobilitate littere cumq; ordinatur. Rerum autē, quæ functiones superiores, formas percipiunt intellectus in se, quam sunt in ipsis rebus. Sic recipiuntur aliquid in intellectu per modum suū, ut dī in lib. de Causis. Et eadem ratione carū, quæ sunt anima inferiores, scilicet corporales, formæ sunt nobiliores in anima, quā in ipsis rebus. Sic igitur tripliciter pō sunt comparatio intellectus ad voluntatē. Vno modo abducere & in universalē, nō respectu huic, vel illius rei, sic intellectus est eminenter voluntate. sicut hīc re id, quod est dignitatis in re aliqua est perfectio, quā cōparari ad nobilitatem eius. Alio modo respectum ad res naturales sensibiles, & sic iterū intellectus est simpliciter nobilior voluntate, vñ intelligere lapidē quam velle lapidem, eo qd formidipid nobili modo est in intellectu secundum voluntate desideratur. Tertio modo in respectu diuinarum, quæ sunt aīa superiores & sic velle eternitatem quā intelligere, sicut velle Deum & amorem, quā cognoscere; qā, si diuina bonitas predicitur in ipso Dō, prout a voluntate desideratur, quā participata in nobis, prout ab intellectu cōcipitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus accipit rationem, & intelligentiam pro tota parte intellectu, quæ comprehendit in se & apprehensionem intellectus, & appetitum voluntatis, & res voluntatis non excludit ab imagine.

AD SECUNDVM dicendum, qd Magister appropiat imaginationē rōni, eo qd pt; est: similitudinem amoris, qā in cōparatione ad Deū cognitione copiā amoris, sicut imago p̄scitur & venustatur scilicet, & alia hīmōi, quibus fit similis exemplari.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad res illas, quibus anima est nobilior, eadem ratione potest probari praeminentiam voluntatis in comparatione ad res anima nobiliores.

AD QUARTVM dicendum, qd voluntas nō cōcitat iob eo cum sensibus, nisi fm qd fertur ad res sensibiles, quæ sunt anima inferiores: secundū vero qd fertur ad res intelligibiles & diuinas, magis elogatura scilicet quam intellectus, cū intellectus minus caput possit de diuinis, quam appetat & diligit affectus.

AD QUINTVM dicendum, quod intellectus regnatur voluntatem, non quasi inclinans eam in id, in quod tendit: sed sicut ostendens ei quo tendere debet. Quando ergo minus potest ostendere intellectus aliquod nobile, quam inclinatio voluntatis feratur in illud, voluntas est potior intellectu.

AD SEXTVM dicendum, quod intellectus regnatur voluntatem, non quasi inclinans eam in id, in quod tendit: sed ab intelligentia procedit: sed ab essentia anime proposita intelligentia. Vnde ex hoc non ostendetur ordo dignitatis: sed solummodo ordo originis, quo intellectu est prior naturaliter voluntate.

AD VII. Dicendum, quod intellectus nō abstrahit a materia, nisi cū intelligit res sensibiles & materiales: cum uero intelligit res que sunt supra ipsum non abstrahit, immo recipit minus simpliciter, quā sint res ipsae in scissis. unde remaneat actus voluntatis, qui fertur in ipsas res prout in scissis sunt, simplicior, & nobilior.

AD VIII. Dicendum, quod locutiones illæ, quib; intellectus splendor, affectus uero calor cōparatur, sunt metaphoris. & ex talib; locationibus, ut Magister dicit in 3. Senten. non est trahenda argumentatio. Dion. etiam dicit in Epistola ad Titum, quod symbolica theologia non est argumentativa.

AD IX. dicendum, quod sicut intelligere est iudicium hominis, ita velle: quamvis appetere sit alioquin, quam hominis.

AD X. Dicendum, quod quamvis anima prius feratur in Deum per intellectum, quam per affectum: tamen perfectius peruenit in ipsum affectus quam intellectus, ut dictum est.

AD XI. dicendum, quod a contemplatione voluntas non excluditur. Vnde Greg. dicit super Exod. quod uita contemplativa est Deum & proximum diligere. unde eminentia uite contemplativa ad actuam non praividat voluntati.

AD XII. dicendum, quod Philo. loquitur de intellectu, secundum quod accipitur pro parte intellectu, que comprehendit in se voluntatem. Vel potest dici, quod considerat intellectum, & alias potentias anime absolute, non secundum quod comparantur ad hoc obiectum vel illud.

AD PRIMVM. uero, quod in contrarium obiectum, dicendum, quod charitas est habitus perfectius voluntatem in ordine ad Deum, & in tali ordine voluntas est nobilior intellectu.

AD III. Dicendum, quod libertas voluntatis nō ostendit eam esse nobiliorem simpliciter, sed a nobiliore in mouendo, quod ex sequentib; patet.

AD IV. dicendum, quod cum uerum sit secundum bonum, et enim bonum intellectus, ut patet per Philo. in 6. Eth. non est dicendum quod bonum sit nobilior uero, sicut nec quod animal sit nobilior homine, cum homo includat in se nobilitatem animalis & superaddat. Loquimur enim de uero & bono, secundum quod sunt obiecta voluntatis & intellectus.

AD V. dicendum, quod uelle nō inueniēt in pluribus quam intelligere: quamvis appetere in pluribus inueniatur. Scendum tamen est, quod in hac ratione non inducitur auctoritas Dionysii secundum eius intentionem propter duo. Primo, quia Dion. loquitur, quando unum includitur in ratione alterius, sicut esse in uiuere, & uiuere in intelligere, cum dicit unum esse simplicius altero. Secundo, quia quamvis participatio, quae est simplicior, sit nobilior, tamen si accipiatur cum illo modo, quo inuenitur in rebus parentib; superadditis perfectionib; erit ignobilior; sicut esse quod est nobilior quā uiuere, si accipiatur cum illo modo quo inanimata sunt, ille modus essendi erit ignobilior, quā esse viuentum quod est uiuere. & sic non oportet quod semper id, quod est in pluribus, sit nobilior, alias oportet dicere sensum eius nobiliorē intellectu, & nutritiū potentiam, quam sensitū.

AD VI. Dicendum, quod ratio illa procedit de voluntate in ordine ad Deum, & sic conceditur esse nobilior.

ARTICVLVS XII.

Vtrum voluntas in intellectum, & ceteras animæ vires moueat.

DODECIMO quæritur, vtrū voluntas moueat intellectum, & alias animæ vires. & uidetur quod non, mouens n. est naturaliter prius moto; sed voluntas est posterior intellectu: nihil n. amatur uel desideratur, nisi cognitum secundum Augustinum in libro de Trini. ergo voluntas non mouet intellectum.

¶ 2 Præt. Si voluntas mouet intellectum ad suum actum, tunc sequitur quod intellectus intelligat;

quia voluntas vult ipsum intelligere: sed voluntas non uult aliquid nisi intellectum, ergo prius intellectus intellexit ipsum intelligere, quam voluntas illud uelle: sed antequam intellectus hoc intelligeret, oportet ponere, quod voluntas illud uelle: ga ponitur intellectus a voluntate moueri. ergo est abire in infinitum: uel dicendum quod voluntas non mouet intellectum.

¶ 3 Præt. Ois potentia passiva mouetur a suo obiecto: sed voluntas est potentia passiva, est n. appetitus mouens motum, ut dicitur in 3. de Anima. ergo mouetur a suo obiecto: sed obiectum eius est bonum intellectum uel apprehensum, ut dicitur in 3. de Anima. ergo intellectus aut alia uis apprehensiva mouet voluntatem, & non conuertio.

¶ 4 Præt. Quod una potentia dicatur aliam mouere, hoc non est nisi propter imperium, quod una super aliam habet: imperare autem est rationis, ut dicitur in 1. Ethic. ergo eius est mouere alias potentias, & non voluntatis.

¶ 5 Præt. Secundum Augustinum in libro de Genesi ad literam, mouens & agens est nobilior moto & factu: sed intellectus ad minus respectu sensibilium est nobilior quam voluntas, ut dictum est. ergo ad minus respectu horum non mouetur a voluntate.

SE CONTRA est, qd Ans. dicit in libro de similitudinibus, quod voluntas mouet oes animæ vires.

¶ 2 Præt. Secundum Augustinum in libro de Genesi ad literam, omnis motus procedit ab immobili: sed inter potentias animæ sola voluntas est, quæ est immobilia in hoc, quod a nullo cogit: ergo omnes alias vires a voluntate mouentur.

¶ 3 Præt. Secundum Philo. in secundo Meteororum, omnis motus est propter finem: sed bonum & finis est obiectum voluntatis. ergo voluntas mouet alias vires.

¶ 4 Præt. Secundum Augustinum in libro de Genesi ad literam, quod in corporibus pondus: sed podus mouet corpora. ergo amor voluntatis mouet spirituales animæ potentias.

RESPON. Dicendum, quod intellectus aliquo modo mouet voluntarem, & aliquo modo voluntas mouet intellectum & alias vires. Ad cuius evidentiam secundum, quod tam finis quam efficiens mouere dicuntur sed diversi modo, cum in qualibet actione duo considerentur. Lagens & ratio agenti, ut in calcinatione ignis est agentis, & ratio agentis caloris. In mouendo dicitur finis mouere: sicut ratio mouendi: sed efficiens sicut agentis motum, hoc est educens mobile de potentia in actum. Ratio autem agenti est forma agentis per quam agat: vnde oportet quod insit agentis ad hoc quod agat: non autem insecundum esse natura perfectam, quia hoc habet quelcū motus: sed insecundum agenti per modum intentionis, nā finis est prior in intentione, sed posterior in esse. & id finis præexistit in mouente.

Quest. dis S. Tho. III tc